

ÜNİVERSİTELERARASI KURUL AKADEMİK SANSÜR ORGANI OLMAMALIDIR!

Dr. Mehmet Baki Deniz'in ABD'de State University of New York (New York Eyalet Üniversitesi) Sosyoloji Bölümü'nde aldığı doktora derecesinin Üniversitelerarası Kurul tarafından Türkiye'de geçerli sayılmadığı 31 Ağustos 2021 tarihinde [Gazete Duvar](#) aracılığıyla kamuoyuna yansıdı.

Üniversitelerarası Kurul'un evrensel akademik teamüllere her bakımdan aykırı olan bu keyfi uygulaması, ülkemizde akademik özgürlüğe yönelik baskı ve sansür pratiklerinin yepyeni bir düzeye sıçradığını göstermesi bakımından son derece kaygı vericidir.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı bünyesinde çalışan bilim insanları ve akademisyenler (TIHV Akademi) olarak, Üniversitelerarası Kurul'un yurtdışında yazılan doktora tezlerini sansürlemeye yönelik bu kararını en sert biçimde kınıyoruz.

Konuyla ilgili değerlendirmemiz aşağıda sunulmuştur.

Doktora, tüm dünyada üniversitelerin verdiği en yüksek akademik derecedir. Doktora diploması, kişinin doktora yaptığı alanda bilimsel yetkinliğe ulaştığını, araştırma ve öğretim ehliyetine sahip olduğunu gösterir. Doktora derecesini kazanmak için (üniversiteden üniversiteye farklılık gösterebilen çeşitli koşulların yanı sıra) adayın özgün bir akademik araştırma yaparak bir doktora tezi hazırlaması ve bu tezi üniversitelerin yetkili kurulları tarafından oluşturulan bir akademik jüri önünde başarıyla savunması gerekir. **Tezin akademik olarak başarılı veya başarısız olduğuna sadece doktora jürisi karar verebilir.** Jüriden geçerek doktor unvanını kazanan kişi dünyanın her yerinde bu unvanı taşır, üniversitelerde öğretim üyesi olarak çalışabilir, araştırma yapabilir ve ders verebilir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca, yurtdışındaki üniversitelerde kazanılan lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerinin Türkiye'de geçerli sayılabilmesi için denklik işlemi yapılması gerekmektedir. Aynı kanun, lisans ve yüksek lisans derecelerinin denklik değerlendirmesi için Yükseköğretim Kurulu'nu (YÖK), doktora derecelerinin denklik değerlendirmesi için ise Üniversitelerarası Kurul'u (ÜAK) yetkilendirmiştir. Denklik işleminin amacı yurtdışında kazanılan akademik derecenin Türkiye'de kazanılan dereceyle eşdeğer olup olmadığının tespit edilmesidir. Nitekim doktora denkliği için ÜAK şimdiye kadar **iki formel kriter** geliştirmiştir. Bu kriterlere göre doktora derecesi YÖK tarafından tanınan bir yabancı üniversitede ve örgün eğitim yöntemiyle kazanılmış olmalıdır.

Dr. Mehmet Baki Deniz'in SUNY Binghamton Sosyoloji Bölümü'nde aldığı doktora derecesi her iki kritere de uygun olmasına rağmen, doktora denkliği için yaptığı başvuru ÜAK tarafından 16 Haziran 2021 tarihli ve E-13719277-205.03-6442 sayılı yazıyla reddedilmiştir. Ret yazısında doğrudan bir gerekçe gösterilmeksizin, ÜAK'ın denklik incelemesi yaparken "doktora tez konusu ve içeriği" de dahil olmak üzere "her bir başvurunun kendine özgü şartları"ni değerlendirebileceği ve ilgili başvurunun bu "yetki" kapsamında reddedildiği belirtilmiştir.

ÜAK'ın böyle bir yetkisi yoktur. ÜAK nasıl ki Türkiye'de yazılmış bir doktora tezini "tez konusu ve içeriği" nedeniyle geçersiz sayma yetkisine sahip değilse, yurtdışı üniversitelerde yazılmış ve akademik jüri önünde savunularak kabul edilmiş doktora tezlerini de "tez konusu ve içeriği"ne bakarak reddetme yetkisine sahip değildir. ÜAK'ın denklik işlemleriyle ilgili yetkisi, doktora derecesini veren yurtdışı üniversitenin Türkiye'de tanınıp tanınmadığı ve derecenin örgün eğitim yoluyla alınıp alınmadığı gibi formel koşulların tespitiyle sınırlıdır. **ÜAK yöneticilerinin bu sınırın ötesine geçerek, yurtdışında alınan doktora diplomalarının Türkiye'deki geçerliliğini "konu ve içerik" denetimine tabi tutmaları açıkça sansürdür, akademik özgürlüğe ve ifade özgürlüğüne her bakımdan aykırıdır.**

ÜAK'ın yurtdışında yazılan doktora tezlerini "konu ve içerik" denetimine tabi tutmaya başlamasını ülkemizde akademik özgürlüğe yönelik baskı ve sansür pratiklerinin yeni bir düzeye ulaştığını göstermesi bakımından son derece kaygı verici buluyoruz. Böyle bir denetim özellikle sosyal ve beşeri bilimlerde özgün ve eleştirel yaklaşımların baskılanmasına, vasatlığın ve otosansürün teşvik edilmesine yol açacaktır. Yurtdışında doktora yapan Türkiyeli araştırmacılar ÜAK'ın makbul bulacağı vasat tezler yazmak için otosansür uygulamak ile doktora sonrasında Türkiye'ye dönmek arasında tercih yapmak zorunda kalacaklardır. ÜAK'ın yurtdışı üniversitelerde doktora yapan araştırmacıları böyle bir tercihe zorlaması hiçbir bir biçimde kabul edilemez.

Nihayet, ÜAK tarafından uygulanan sansürün ifade özgürlüğüne ve akademik özgürlüğe tümüyle aykırı olmanın yanı sıra Anayasa'nın teminat altına aldığı çalışma hakkına ilişkin olarak da gayri meşru bir kısıtlama getirdiği unutulmamalıdır. Zira yurtdışında aldığı doktora derecesine keyfi olarak denklik tanınmayan bir akademisyen, Türkiye üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalışma imkanından yoksun bırakılmaktadır.

Üniversitelerarası Kurul bir sansür organı olmamalıdır!

ÜAK yöneticileri yurtdışında yazılan doktora tezlerini sansürlemekten vazgeçmeli ve akademik özgürlüğün gereklerine uygun davranmalıdırlar.

Ulusal ve uluslararası akademik camiyayı Dr. Mehmet Baki Deniz'in Danıştay nezdinde başlattığı hak arama mücadelesini desteklemeye ve Üniversitelerarası Kurul'un bu utanç verici uygulamasını tüm platformlarda açıkça kınamaya davet ediyoruz.

TİHV Akademi

9 Eylül 2021